

Date: 3rd February-2026

MILLIY QADRIYATLARNING TASVIRIY SAN'AT OBRAZLARIDA AKS
ETISHI

Axmedov Ravshan

TTYSI, "Moda va dizayn" kafedrası dotsenti

Kalit soʻzlar: tasviriy sanʼat, milliy qadriyatlar, badiiy obraz, ramziylik, madaniy identifikatsiya, madaniy meros.

Annotatsiya. Maqolada tasviriy sanʼat obrazlarida milliy qadriyatlarning aks etishi nazariy va tahliliy jihatdan oʻrganib chiqilgan.

Kirish. Globallashuv jarayonlari jadallashib borayotgan hozirgi davrda milliy qadriyatlarni saqlash va ularni zamonaviy madaniyat kontekstida namoyon etish muhim ilmiy va ijtimoiy masalaga aylanmoqda. Tasviriy sanʼat ushbu jarayonda milliy oʻzlik, jamoaviy xotira va estetik anʼanalarni ifodalovchi muhim madaniy vosita hisoblanadi. Vizual obrazlar orqali rassomlar xalqning dunyoqarashi, axloqiy meʼyorlari va madaniy kodlarini ifodalaydi. Tasviriy sanʼatda milliy qadriyatlar bevosita yoki bilvosita obrazlar, ramzlar, ranglar va kompozitsion yechimlar orqali namoyon boʻladi. Har bir sanʼat asari muayyan madaniy muhit mahsuli boʻlib, undagi milliy belgilarni aniqlash va tahlil qilish zamonaviy sanʼatshunoslikning dolzarb vazifalaridan biridir. Mazkur tadqiqot tasviriy sanʼat obrazlari orqali milliy qadriyatlarning ifodalanish mexanizmlarini tahlil qilishni maqsad qiladi. Tadqiqotda madaniy identifikatsiya, tarixiy xotira, anʼana va axloqiy qadriyatlarning badiiy obraz, ramz, rang tizimi hamda kompozitsion yechimlar orqali ifodalanish mexanizmlari tahlil qilinadi. Asosiy eʼtibor oʻzbek tasviriy sanʼati tajribasiga qaratilib, unda milliy qadriyatlarning zamonaviy badiiy tafakkur bilan uygʻunlashuvi ochib beriladi. Tadqiqot qiyosiy, tarixiy-sanʼatshunoslik va vizual-tahliliy metodlarga asoslanadi. Natijalar globallashuv sharoitida tasviriy sanʼatda milliy qadriyatlarning chuqur ramziy va konseptual qatlamlar orqali ifodalanishini tasdiqlaydi. Milliy qadriyatlar xalqning tarixiy taraqqiyoti davomida shakllangan moddiy va maʼnaviy meros tizimini ifodalaydi. Madaniyatshunoslik va falsafa fanlarida ushbu tushuncha anʼana, urf-odat, diniy eʼtiqod, axloqiy meʼyor va estetik ideallar bilan uzviy bogʻliq holda talqin etiladi.

Tadqiqotning obyekti va usullari. Mazkur tadqiqotning obyekti tasviriy sanʼat asarlarida milliy qadriyatlarning badiiy obrazlar orqali ifodalanish jarayonidir. Tadqiqot doirasida milliy madaniyat, tarixiy xotira, urf-odatlar, anʼanalar va maʼnaviy-axloqiy qarashlarning rangtasvir, grafika hamda dekorativ sanʼat namunalarida aks etish xususiyatlari oʻrganiladi. Asosiy eʼtibor oʻzbek tasviriy sanʼati namunalari misolida milliy qadriyatlarning obraz, ramz, rang va kompozitsion yechimlar orqali badiiy talqin qilinishiga qaratiladi. Shuningdek, tadqiqot obyektiga zamonaviy tasviriy sanʼat asarlarida anʼanaviy va innovatsion yondashuvlar uygʻunligida milliylikning namoyon boʻlish jarayoni ham kiritiladi. Tadqiqot jarayonida ilmiy xulosalarning asoslanganligi va obyektivligini taʼminlash maqsadida bir qator umumilmiy va maxsus sanʼatshunoslik metodlaridan foydalanildi. Tasviriy sanʼatda milliy qadriyatlarning shakllanish va

Date: 3rd February-2026

rivojlanish bosqichlarini tarixiy kontekstda tahlil qilish uchun qo'llanildi;urli davr va uslubdagi san'at asarlarida milliy obrazlarning o'xshash va farqli jihatlarini aniqlash imkonini berdi; badiiy obraz, rang, kompozitsiya va ramziy elementlarning mazmuniy yuklamasini ochib berishda asosiy metod sifatida xizmat qildi; san'at asarlaridagi ramz va belgilar tizimini milliy qadriyatlar bilan bog'liq holda talqin qilishda qo'llanildi milliy qadriyatlarni tasviriy san'atning estetik, ijtimoiy va madaniy omillari bilan o'zaro bog'liqlikda o'rganishga imkon yaratdi. Mazkur metodlar majmuasi tasviriy san'at obrazlarida milliy qadriyatlarning ifodalanish mexanizmlarini kompleks va chuqur tahlil qilishga xizmat qildi hamda tadqiqot natijalarining ilmiy ishonchliligini ta'minladi. San'atshunoslik nuqtayi nazaridan milliy qadriyatlar badiiy obrazlar orqali vizual shakl kasb etadi. Ushbu obrazlar madaniy xotirani mujassamlashtirib, avlodlar o'rtasidagi ma'naviy uzviylikni ta'minlaydi hamda jamiyatda milliy identifikatsiya hissini mustahkamlaydi. Tasviriy san'at obrazlari ko'pincha ramziy xarakterga ega bo'lib, ular orqali muallif muayyan g'oya va qadriyatlarni ifodalaydi. Milliy liboslar, me'moriy obidalar, an'anaviy bezaklar, xalqona buyumlar va makon tasvirlari milliy ramzlar sifatida namoyon bo'ladi. O'zbek tasviriy san'atida do'ppi, atlas va adras matolari, milliy naqshlar, tarixiy shahar manzaralari va xalq turmushiga oid detallar obrazning milliylikni belgilovchi muhim unsurlar hisoblanadi. Ushbu elementlar nafaqat dekorativ, balki chuqur semantik ma'noga ega bo'lib, xalqning estetik qarashlari va madaniy qadriyatlarini ifodalaydi. O'zbek tasviriy san'ati taraqqiyoti davomida milliy qadriyatlarni badiiy talqin qilishga alohida e'tibor qaratib kelgan. Miniatur san'ati an'analaridan boshlab XX asr rangtasviri va grafika maktabigacha bo'lgan jarayonda milliy obrazlar turli uslub va shakllarda namoyon bo'lgan. Zamonaviy o'zbek rassomlari ijodida milliy qadriyatlar an'anaviy motivlar va innovatsion badiiy yondashuvlar uyg'unligida ifodalanmoqda. Oila, marosimlar, kundalik hayot va tabiat manzaralari orqali milliy ruh obraz darajasiga ko'tariladi. Tasviriy san'atda rang va kompozitsiya milliy qadriyatlarni ifodalovchi muhim badiiy vositalardan biridir. Muayyan ranglar tizimi xalqning tarixiy va estetik qarashlari bilan bog'liq bo'lib, asarning hissiy ta'sirchanligini kuchaytiradi. Sharqona kompozitsiya tamoyillari, xususan, muvozanat, ritm va makon ramziyligi ko'plab asarlarda milliylik belgisi sifatida namoyon bo'ladi. Kompozitsion tuzilma orqali rassom madaniy tasavvurlarni badiiy shaklda ifodalaydi. Globallashuv jarayonlari tasviriy san'at rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xalqaro badiiy muloqotning kengayishi bilan birga, milliylikni saqlab qolish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Universal badiiy tillardan foydalanish ayrim hollarda milliy xususiyatlarning susayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli zamonaviy rassomlar oldida milliy qadriyatlarni global badiiy tendensiyalar bilan uyg'unlashtirish vazifasi turibdi. Milliylik va umuminsoniylik o'rtasidagi muvozanat san'at asarining badiiy va madaniy qiymatini oshiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tasviriy san'at obrazlarida milliy qadriyatlar faqat tashqi belgilar orqali emas, balki chuqur ramziy va konseptual qatlamlar orqali ifodalanadi. Milliy obrazlarga asoslangan asarlar tomoshabinning estetik idrokini boyitadi va madaniy identifikatsiyani mustahkamlaydi. Shuningdek, milliy qadriyatlarning badiiy talqini

Date: 3rd February-2026

zamonaviy tasviriy san'atning o'ziga xosligini ta'minlab, uni xalqaro madaniy makonda raqobatbardosh qiladi.

Xulosa. Milliy qadriyatlarning tasviriy san'at obrazlarida aks etishi san'atshunoslikning muhim va dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Tasviriy san'at milliy madaniyatni saqlash, rivojlantirish va uni kelajak avlodlarga yetkazishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Milliy obrazlarga asoslangan san'at asarlari xalqning tarixiy xotirasi, estetik qarashlari va ma'naviy qadriyatlarini mujassam etadi. Shu bois mazkur yo'nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar nazariy va amaliy jihatdan muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Arnheim, R. *Art and Visual Perception*. Berkeley: University of California Press, 2004.
2. Gombrich, E. H. *The Story of Art*. London: Phaidon Press, 2018.
3. Karimov, I. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent, 2008.
4. Saidov, A. *Madaniyat va milliy qadriyatlar*. Toshkent, 2019.
5. Xudoyberganov, B. *O'zbek tasviriy san'ati tarixi*. Toshkent, 2020.